

صنایع دستی استان تهران

صنایع دستی استان تهران با توجه به بافت اجتماعی و تنوع قومی به سه دسته شهری، روستایی و عشایری تقسیم می‌شود. عمده‌ترین صنایع دستی استان را قلم روی شیشه، زیلوبانی، تقاشی روی چرم، **قالی** و برنج، خراطی و سبدبانی، خاتم‌کاری، شیشه‌گری، تراش و **تقاشی** زنی روی مس و چاپ باتیک تشکیل می‌دهد. رشته‌های مورد اشاره فاقد سابقه طولانی در منطقه هستند و دست‌اندرکاران اکثر رشته‌های صنایع دستی **بانی**، **خانگبری** عمدتاً از شهرستانهای دیگر به تهران مهاجرت کرده‌اند. به طور مثال، ساخت مصنوعات خاتم و قلم زنی را به طور عمده، صنعتگران شیرازی و **اصفهبانی** انجام می‌دهند. بیشتر خراطان این صنایع نیز اهل **دزفول** هستند.

صنایع دستی روستایی به طور عمده خانگی و غیردائمی هستند و فعالیتهای عمده آنها را قالی‌بانی، خانگبری، حصیربانی، گلیم‌بانی (منجمله ورنی‌بانی) و دستبانی تشکیل می‌دهد.

صنایع دستی عشایری قدیمی‌ترین نوع صنایع دستی استان است که تولید آن عموماً به طور خانگی و فصلی انجام می‌پذیرد. این نوع از صنایع دستی، با توجه به ترکیب قومی منطقه، در میان صنایع دستی استان جایگاهی ویژه دارد و هم‌اینک یکی از نقاط برجسته و مثبت صنایع دستی استان محسوب می‌شود. دست‌اندرکاران این بخش از دست‌ساخته‌های ایرانی که بافت انواع قالی و قالیچه، ورنی، جاجیم و گلیم، چخته، رویه‌پشتی، جوال، خورجین و نیز رنگرزی و ریسندگی پشم را در انحصار خود دارند، گروهی از عشایر لر، قشقایی، شاسون و... هستند که در دهه‌های اخیر از زادگاه خود مهاجرت کرده‌اند به تهران، ری، ورامین و حومه **کرج**.

روکاری (رودوزی):

اصطلاح روکاری معمولاً به آن گروه از تولیدات دست‌ساز اطلاق می‌شود که طی آن دختران و زنان روستایی با استفاده از سوزن یا قلاب به کمک نخهای رنگین، بر روی پارچه نقشها و طرحهای اصیل و سنتی را پدید می‌آورند. رودوزیهای ایرانی کلاً قابل تقسیم به سه دسته است:

1. گونه‌ای که زمینه اساسی پارچه را سراسر نخیه می‌پوشاند تا زمینه تازه‌ای از رنگ و نقش پدید آید مانند سوزن‌دوزیهای بلوچ و قلاب‌دوزی رشت و پسته.

2- کوزه ای که بر روی پارچه نقش چندان دخته نمی شود بلکه با عبور نخهای رنگین از لابلای تار و پود پارچه و دوختن این الیاف به یکدیگر پارچه ساده حالتی مٹبک و رنگین بخود می گیرد مانند سکه دوزی قلاب دوزی اصفهان

3- کوزه ای که در آن زمینه پارچه به رنگ اصلی باقی مانده و به کمک الیاف دارای روکشهای فلزی، نقوش متنوعی بر روی پارچه دخته می شود مانند ده یک دوزی (که در حال حاضر منوخ شده) نقده دوزی، تافته دوزی، نخس دوزی و زرد دوزی که گلابتون دوزی نامیده می شود. انواعی از رودوزی در شهر تهران رواج دارد و مچله قلاب دوزی، قلاب بانی و گل دوزی از جمله رودوزی های رایج در شهر تهران است

قالی بانی تهران

در بین صنایع دستی رایج در استان تهران بافت قالی و قالیچه کسردگی فوق العاده چشمنگیزی دارد و هم اینک به صورت حرفه ای خانگی تقریباً در تمام نقاط روستایی استان رایج می باشد و به طوری که از آمار برمی آید قالیبانی در مناطق غیر شهری کرج، دماوند و شمیرانات دایر بوده است و این رشد شتابناک دلیل بر جاباز کردن صنایع دستی به عنوان یک عامل مکمل اقتصاد کشاورزی در جوامع روستایی می تواند باشد

کره رایج در قالیبانی استان تهران کره فارسی است که در آن خامه از کناره یک نخ تار به عقب رفته و پس از کره زدن نخ تار ضعیفی از میان دو تار بیرون آمده و سخت می شود اما اکثر کسانی که ظرف سالهای اخیر به قالیبانی روی آورده اند از کره ترکی که مختص قالیبافان بهرانی و... است استفاده می کنند آذربایجانی ترکمن

گفتنی است که در شهر تهران تعدادی از طراحان بهرمنند و نیز سرمندان قالی باف نیز به فعالیت می پردازند که آثار بسیار نفیس و باارزشی نظیر چهره بانی، تابلو بانی، آثار حجی و قالیچه های با کیفیت بالا از لحاظ طرح و نقش و بافت را پدید می آورند.

صنعت دستی دیگری که بوشه در مناطق روستایی استان تهران دارای سابقه تولید است و در گذشته کروه های کثیری نیز به آن اشتغال داشته اند بافت انواع گلیم نقش دار و مخطط است

جاجیم بانی

منطقه فیروز کوه به دلیل کوهستانی بودن و از آنجاکه دارای مراتع سرسبز و قهراگله داری و دامپروری گسترده ای است یکی از مراکز تولید پشم ایران محسوب می شود و جاجیم های تولیدی آن نیز دارای معروفیت خاصی است

کاملاً تحت تأثیر دستبافی آلاشت و شید پارچه های آلاشت است با جاجیم های تولیدی و روستاهای فیروز کوه به دلیل نزدیکی منطقه با مازندران این تفاوت که عرض جاجیم های تولیدی از 25 سانت تجاوز نمی کند. گروهی از عشایر ققایی ساکن در روستای قجر تخت رستم نیز در گذشته به تولید جاجیم های بسیار نفیس اشتغال داشته اند ولی در حال حاضر اکثر آن به دلیل جاذبه های اقتصادی بهتر قالیبافی جذب این حرفه شده اند. در روستای کوهان از توابع دماوند هم ای به تولید جاجیم اشتغال دارند که بافته می شود 25 سانت می باشد

چادر شب بانی

پریشینه‌ترین صنعت دستی رایج در منطقه روستایی استان تهران بافت چادر شب در اندازه‌های مختلف و برای مصارف متفاوت است که به از توابع شهرستان دماوند جریان دارد و دست اندرکاران آن که عمدتاً زنان و صورت حرفه‌ای خانگی هم اینک در روستاهای کوهان و گیلان دختران خانه دار مستند با بهره‌گیری از دستگاه‌های چوبی ساده محصولاتی بسیار نفیس و ظریف که دارای طرح‌های راه راه و چجازی به رنگهای زرد، قرمز، سبز، سفید، نارنجی، قهوه‌ای، نیلی و... است تولید می‌کنند

نمدالی

از جمله صنایع پریشینه دیگری که در مناطق روستایی استان تهران رواج داشته ولی در حال حاضر تقریباً منسوخ شده صنعت نمدالی است. این حرفه که در گذشته گروه کثیری از ساکنان مناطق روستایی استان تهران به ویژه سکنه روستای طالقان، ورامین و عشایر اسکان یافته در شهرری و شهریار به آن اشتغال داشته اند به علت پائین بودن میزان تقاضا و دشواری کار و بالا رفتن قیمت مواد اولیه در سالهای اخیر کلیه دست اندرکاران خود را از دست داده و کوچ می‌کنند مقدار محدودی نمد برای مصارف شخصی (در منطقه شمیرانات) هم اینک فقط تعداد معدودی از عشایر سنگامی که به مراتب حومه سدلاز تولید می‌نمایند

در روستای کش (از توابع طالقان) هنوز نشانه‌هایی از تولید این محصول به چشم می‌خورد و نمدالان در صورت دریافت سفارش گاهی اقدام به تولید نمی‌کنند. در منطقه امامزاده جعفر (از توابع ورامین) که در گذشته یکی از عمده‌ترین مناطق تولید نمد در استان تهران بود از چند سال قبل به این سو فعالیت نمدارو به کاهش گذاشته است

زیرلوبانی

در منطقه ورا این بافت زیرلوبانی نامرغوب و ارزان قیمت رواج بالنبه گسترده ای دارد به طوری که در قشلاق داود آباد، باقر آباد، گرگ تپه، قرچک و خیرآباد زیرلوبانی دایر است و گروهی از تولیدکنندگان غیربومی با بهره گیری از دستگاههای بافندگی دستی سرگرم کار هستند.

سفالگری و سرامیک سازی

قسمتهای جنوبی سلسله جبال البرز به ویژه بخشهای جلگه ای استان (نظیر دشت ورا این و ری) که حاصل رسوبات آبرفتی رودخانه های جاجرود و کرج است دارای طبقات رسی است که همین مسئله موجبات رشد و رونق صنعت سفالگری و آجرپزی در این ناحیه را از سالهای پیش باعث شده و وجود کوره های متعدد آجرپزی در این ناحیه را از سالهای پیش باعث شده و وجود کوره های متعدد آجرپزی در حومه ری و ورا این دلیل خوبی بر مرغویت خاک در این منطقه جهت سفالگری می باشد.

تولیدات عمومآبدون لعاب، مستدولی به لحاظ مرغویت خاک منطقه دارای شفافیت و ویژگی خاصی هستند. اما در شهر تهران کارگاههای متعدد سفالگری و نیز هنرمندان سفالگر بسیاری که آثارشان را به ویژه از طریق کاری باونمایگانها به فروش می رسانند و در دو سالانه های سفالگری هم شاهد آثار با ارزش آنان، مستقیم به فعالیت می پردازند.

گفتنی است که برخی از هنرمندان سفالگر در حدود شهر ری و نیز شهر کرج و بعضاً در محل اقامت خود در شهر تهران به تولید انواع محصولات سفال و سرامیک می پردازند.

